

HØRING OM TILTAK FOR Å REDUSERE ULOVLIG FANGST OG OMSETNING AV KONGEKRABBE

Fiskeridirektoratet foreslår med dette flere tiltak for å styrke kontrollen med fangst og omsetning av kongekrabbe, styrke etterlevelsen av regelverket og sikre like konkurransevilkår i næringen.

Forslagene er ment å skulle gjelde alle steder det fanges, landes og omsettes kongekrabbe, det vil si både innenfor og utenfor kvoteregulert område.

Fiskeridirektoratet har registrert flere utfordringer med å kontrollere fangst og omsetning av kongekrabbe. Derfor mener vi det er behov for å vurdere en rekke nye tiltak. Direktoratet har også vært i dialog med Mattilsynet som deler denne bekymringen. Dels dreier bekymringen seg om påstander om uregistrert fangst og svart omsetning, dels om brudd på regler om krav til hygiene og dyrevelferd. Det er også kommet bekymringsmeldinger fra deler av fiskerinæringen der de nevnte utfordringene tas opp. De ulovlige forholdene påstås å være størst i de tilfeller kongekrabbefangsten kjøpes ved at kjøper henter fangsten med bil fra fisker.

Fiskeridirektoratet arbeider kontinuerlig med å avdekke påstander og tips om svart landing og omsetning av kongekrabbe. Vi har i noen grad avklart svart omsetning, men vi har foreløpig ikke et tilstrekkelig grunnlag for å slå fast omfanget. Antall saker ved region Nord, tilbakemeldinger fra både Kystvakten og næringen tyder på at omfanget kan være betydelig. Vi anser det derfor som nødvendig å sette inn tiltak som er egnet til å øke myndighetenes mulighet til å kontrollere og begrense risikoen for svart omsetning.

Videre viser Mattilsynet til at kongekrabbe håndteres i strid med deres hygieneregelverk og dyrevelferdsloven når fangsten landes og håndteres på steder der det ikke er godkjente mottaksanlegg. Håndteringen Mattilsynet viser til dreier seg om sortering av krabbe og veiing av denne under åpen himmel. Håndteringen under åpen himmel medfører at kongekrabbene blir utsatt for temperaturvariasjoner som de kan ta skade av. Krabbene tåler verken varme over 8° Celcius eller streng kulde. I tillegg transporteres krabber over lange avstander i kjøretøy som ikke tilfredsstiller krav til plass og isolering.

Mattilsynet har videre vist til at kravene til samleteiner ikke ivaretar kravene til dyrevelferd slik teinene er utformet i dag.

De nevnte forholdene er fra Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og næringen blitt tatt opp med Nærings- og fiskeridepartementet (NFD). Departementet kom i brev av 23. april 2018 med bestilling om at Fiskeridirektoratet og Mattilsynet i fellesskap skulle sende forslag om følgende tiltak på høring:

1. Forbud mot mobile kjøpestasjoner – som også inkluderer et eventuelt alternativ om innstramning av ordningen.
2. Innstramning i bruken av samleteiner.

3. Merking og sporing.

I tillegg til de tiltak som nå foreslås er det viktig å nevne at det arbeides med å utvide krav til posisjonsrapportering og elektronisk rapportering av fangst- og aktivitetsdata for alle fartøy under 15 meter. Et slikt krav vil også angå fiskere som fangster kongekrabbe idet de fleste fiskefartøy innenfor denne delen av næringen er under 15 meter. Fiskerne som fangster kongekrabbe er i dag pålagt å ha et sporingsystem om bord. Et av spørsmålene som vil høres er om kravene til sporingsdata vil bli tilsvarende for resten av fartøyene under 15 meter eller om det må stilles høyere krav til kvaliteten på disse dataene.

Vi vil nedenfor kort gjennomgå Fiskeridirektoratets og Mattilsynets regelverk som har størst betydning for de utfordringer vi har nevnt ovenfor, deretter vil vi gå gjennom foreslåtte tiltak og antatte virkninger av disse, blant annet om tiltakene reiser noen prinsipielle spørsmål, til slutt vil vi redegjøre for hvilke konkrete tiltak vi foreslår og begrunnelsene for disse.

1 Fiskeridirektoratets regelverk

Forskrift 26. november 2010 om registrering som kjøper av fangst (kjøperforskriften) tillater at kjøper kan motta og kjøpe marin fangst på de steder som er registrert i kjøperregisteret. Kjøperforskriften setter ikke noe krav til stedet eller at det skal være et mottaksanlegg som er godkjent av Mattilsynet (fiskemottak/fiskebruk) der fangsten landes. Fangsten kan landes lovlig etter Fiskeridirektoratets regelverk ved alle registrerte steder langs kysten og kan hentes av kjøper med kjøretøy eller eventuelt fartøy, forutsatt at kravene om veiing og utfylling av seddel oppfylles i medhold av forskrift 6. mai 2014 nr 607 om landings- og sluttseddel (landingsforskriften).

Reglene om veiing og utfylling av seddel følger av landingsforskriften og krever at fangsten veies på godkjent og egnet vekt umiddelbart etter landingen har skjedd. Det skal deretter fylles ut en sluttseddel dersom fangsten omsettes i forbindelse med landingen, og en landingseddel dersom fangsten skal selges senere.

Kravene om korrekt utfylling av seddene innebærer at fangsten av kongekrabbe må sorteres på kjønn, ettersom det er ulike kvoter på hunn- og hankrabbe.

Når det gjelder krav til samleteiner fremgår dette av aktuelle reguleringsforskrifter¹. Her reguleres blant annet krav til plassering, bruk og rapportering ved bruk av samleteiner. Med samleteine menes alle innretninger for lagring av fangst i sjøen. Det er blant annet krav om at fartøy og fiskemottak som bruker samleteiner for lagring av fangst, skal bruke teiner med utspiling i bunnen. Det er heller ikke tillatt å bruke samleteiner for lagring av fangst i havn og grunnere enn 20 meter. Fartøy og fiskemottak som bruker samleteiner for mellomlagring av fangst før levering, skal også rapportere til Kystvaksentralen på Sortland når slike teiner

¹ Forskrift 6. august 2004 nr 1147 om fangst av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område og forskrift 18. desember 2017 nr 2120 om regulering av fangst av kongekrabbe i kvoteregulert område øst for 26 grader øst mv. i 2018

tas i bruk. Det skal samtidig gis opplysninger om antall samleteiner som er benyttet og posisjon for disse.

I henhold til landingsforskriften anses slik mellomlagring som landing. Det skal derfor også føres landings- eller sluttseddel ved lagring og opptak av samleteinen.

Vi har i dag ikke et krav om merking av kongekrabbe, men til sammenligning ble det i 2012 innført krav om merking av villfanget hummer som omsettes, jf forskrift 20. september 2012 nr 889. I henhold til denne forskriften plikter den som kjøper hummer i første hånd å påføre hver enkelt hummer et identifikasjonsmerke godkjent av vedkommende salgslag som er ansvarlig for omsetningen i første hånd. Videre angis det forbud mot å kjøpe eller selge hummer som ikke er merket i samsvar med forskriften.

2 Mattilsynets regelverk

Ifølge Mattilsynets regelverk, vil all håndtering som ikke skjer om bord i fiskefartøyet eller i et godkjent produksjonsanlegg, være i strid med deres hygieneregelverk, i dette tilfellet forskrift 22. desember 2008 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse (animaliehygieneforskriften) artikkel 4 punkt 2.

Dette innebærer at det er i strid med dette regelverket å veie og sortere kongekrabbene under åpen himmel, for eksempel på en kai, en strand eller andre steder.

For å oppfylle Mattilsynets krav, må virksomheter som ønsker å motta kongekrabbe i første hånd, etablere et lokale som Mattilsynet må godkjenne. Lokalet må ha hensiktsmessig planløsning, utforming, oppføring, plassering og størrelse som tilsier at det er mulig å holde god næringsmiddelhygiene. Det må videre etableres skriftlige rutiner (internkontroll) for god hygiene, blant annet personlig hygiene, renhold og vedlikehold av lokaler og utstyr og rent vann.

Dersom kjøper ønsker å flytte håndteringen inn i selve kjøretøyet og bruke dette som mottak, innebærer regelverket at kjøretøyet må oppfylle de samme krav som et lokale i en bygning. Kjøretøyet må i så fall godkjennes av Mattilsynet. Det samme vil gjelde andre mobile mottak, som for eksempel der kjøper ønsker å bruke et fartøy som mottak av fangsten.

3 Forslag til kontrolltiltak

3.1 Forbud mot mobile kjøpestasjoner

Primært foreslås et forbud mot at kjøper kan benytte kjøretøy for å hente og kjøpe kongekrabbe.

Risikoen for svart omsetning er stor når fangsten hentes på tilfeldige kaier og med mobile kjøpestasjoner. Det er svært vanskelig for både Mattilsynet og Fiskeridirektoratet å kontrollere denne aktiviteten. Landingene skjer erfaringsmessig ofte på kveldstid og i helgene, noe som også gjør kontroll vanskelig. Det vises også til den store geografiske

utstrekningen hvor slik aktivitet kan foregå i, samt tilgjengelighet til alle de kaier som kan tenkes benyttet til å lande kongekrabbe.

Subsidiært foreslås et forbud mot å benytte kjøretøy eller andre transportmidler som ikke er godkjent av Mattilsynet i henhold til kravene i forskrift 22. desember 2008 om særlige hygieneregler for næringsmidler av animalsk opprinnelse (animaliehygieneforskriften).

For at et slikt alternativ skal være mulig å kontrollere, må det kombineres med en meldeplikt for kjøper som gir kontrollmyndigheten mulighet til å komme til kjøpestedet eller stanse kjøretøyet på vei til eller fra bestemmelsesstedet for kontroll av om fangsten. Det er også aktuelt å kreve sporing av godkjente kjøretøy eller andre transportmidler.

3.2 Innstramning i bruken av samleteiner

Mattilsynet viser til flere momenter som er viktige for å sikre velferden til kongekrabben. Det er ønskelig at teinene får utspiling både oppe og nede for å sikre krabben bevegelse. Dette skaper et naturlig predatorforsvar og vil bidra til vern mot knusing når teinene heises om bord. Videre foreslås det at det kreves rette vegger i teinene, som vil samsvare med dyrevelferdsloven § 23, samt at minst en vegg i teinene har oppløselig tråd for å redusere miljøskade ved tapte teiner. Dette er et krav i andre land det er naturlig å sammenligne oss med.

Mattilsynet foreslår videre at kongekrabben skal fraktes om bord i fartøyet fra stedene fangsten har vært lagret og inn til leveringsstedet. Dette for å sikre krabbene rent vann og gode strømforhold, at minst mulig predatorer trekkes til fangsten, at krabben ikke utsettes for varmt vann i havnebasseng med lite oksygennivå og at krav til salinitet eller saltinnhold i vannet er tilfredsstillende.

Det kan også være aktuelt å kreve sporingsutstyr på slike samleteiner slik at kontrollmyndighetene enkelt kan lokalisere teinene.

3.3 Merking og sporing

For å kunne spore fangst av kongekrabbe tilbake til lovlig aktivitet og for å unngå at uregistrert fangst kommer inn i verdikjeden, foreslås merking av krabben. Dette kan tenkes gjort på forskjellige stadier i fangst- og omsettingsprosessen.

Vi foreslår at det innføres et krav om merking på individnivå. Merking bør skje umiddelbart etter at veiing er avsluttet og seddel er skrevet. Vi er kjent med at flere kjøpere merker fangsten på denne måten. Merkingen bør gjøre det mulig på en enkel måte, gjerne nettbasert ved bruk av QR-koder, å spore kongekrabben, herunder at seddelinformasjon gjøres tilgjengelig.

Det vil her være naturlig å se hen til hvordan dette gjøres for hummer i dag.

Merking av bearbeidet krabbe er også ønskelig. Dette kan trolig gjøres på ulike måter, for eksempel ved å koble merkingen av emballasjen til sluttseklene. Muligheter og metoder for

slik merking må utredes nærmere. Vi ber om innspill til selve forslaget selv om metoden ikke er klar.

4 Virkninger av de foreslåtte tiltak

Vi har vurdert nærmere om de foreslåtte tiltak reiser noen spørsmål av prinsipiell karakter. Det har vært hevdet fra både fiskernes og kjøpernes side at det er fare for at flere vil miste sitt næringsgrunnlag dersom kjøperne ikke lenger kan få hente fangst med kjøretøy. Det er særlig i Vest-Finnmark at dette vil bli merkbart idet det kun er to anlegg i regionen som i dag mottar kongekrabbe. De lange avstandene mellom mottakene hevdes å gjøre forholdene vanskelige også i Øst-Finnmark.

Vi er klar over problemene med lange avstander i fylket. I følge våre tall er det totalt ca 40 aktive mottaksanlegg i hele Finnmark, av disse mottar ca halvparten kongekrabbe i dag. Kan det ligge et potensiale i dette for mottak av kongekrabbe? Vi ber om innspill på dette.

Vi kan ikke se at de andre forslagene om innstramming i bruk av samleteiner eller merking av fangsten reiser noen spørsmål av prinsipiell art.

De tre forslagene vil alle innebære økonomiske konsekvenser for næringen. Det antas at et forbud mot kjøp ved kjøretøy vil kunne ha betydelige økonomiske konsekvenser. Likevel vil omleggingen måtte ses på som et tiltak som er nødvendig for å få en uoversiktlig og dels ulovlig virksomhet over i lovlige og ryddige former. Dette vil være i aktørenes egen interesse, og vil sikre en bærekraftig næring for fremtiden.

Tiltakene om innstramming i bruken av samleteiner og kravene til merking og sporing vil også ha økonomiske konsekvenser for næringen, disse anslås som små sett i forhold til gevinstene av tiltakene. En bedre utforming av teinene som sikrer bevegelsesfriheten for krabbene og muligheter for nedbryting av tapte teiner antar vi vil ha positiv betydning for næringens omdømme. Merking av kongekrabben antas også å kunne ha stor betydning for næringens omdømme idet merket fangst vil garantere lovlig fangst og bli ettertraktet i markedet, dette vil kunne bidra til å oppnå ulike former for sertifisering, for eksempel MSC-sertifisering.

5 Forslag om endringer i regelverket

De forslag som høringen gjelder, foreslås innarbeidet i Fiskeridirektoratets regelverk.

Mattilsynets regelverk setter forbud mot håndtering av kongekrabbe dersom dette ikke skjer om bord i fartøyet eller i en godkjent virksomhet. Dersom høringen skulle medføre at det blir besluttet et forbud mot kjøp ved bruk av kjøretøy, med andre ord at det ikke er ønskelig at kjøretøy godkjennes til bruk som et mottak, må det vurderes om dette må klargjøres i Mattilsynets regelverk, eller om det vil følge av en innstramning av forvaltningspraksis.

Fiskeridirektoratet må eventuelt sette inn et forbud mot kjøp av kongekrabbe ved bruk av kjøretøy. Vi foreslår at dette forbudet tas inn i de to reguleringsforskriftene.

Når det gjelder forslaget om endring av kravene for utforming av teinene, og merking av kongekrabbe, vil vi også her foreslå at endringene innarbeides i de to reguleringsforskriftene.

Som nevnt ovenfor mener vi at det vil være behov for varsling fra mottaker dersom det blir tillatt for kjøper å kjøpe kongekrabbe som hentes med kjøretøy godkjent av Mattilsynet. Meldingen må inneholde tilstrekkelige opplysninger til at kontrollmyndigheten har mulighet til å komme til kjøpestedet eller stanse kjøretøyet på vei til eller fra bestemmelsesstedet for kontroll av om fangsten. Det er også aktuelt å kreve sporing av godkjente kjøretøy. Denne varslingsregelen vil vi foreslå som en ny bestemmelse i de to reguleringsforskriftene, regelen foreslås som en fullmakt for regionkontoret til å pålegge mottaker en plikt til å varsle de nødvendige opplysningene.

5.1 Forslag til regler

Forskrift om endring av forskrift om regulering av fangst av kongekrabbe i kvoteregulert område øst for 26 grader øst mv. i 2018

§ 8 andre ledd (nytt) skal lyde:

Det er ikke tillatt å lande kongekrabbe til mottaker eller kjøper uten godkjenning av Mattilsynet.

§ 14 skal lyde: § 14 Rapportering og merking av fangst

§ 14 fjerde ledd (nytt) skal lyde:

Den som kjøper kongekrabbe i første hånd plikter å påføre hver enkelt kongekrabbe et identifikasjonsmerke godkjent av vedkommende salgslag som er ansvarlig for omsetningen i første hånd. Dersom kongekrabbe selges direkte til forbruker etter dispensasjon fra salgslaget (kaisalg), påligger merkeplikten vedkommende dispensasjonsinnehaver. Merkingen skal skje etter salgslagets anvisning. Det er forbudt å kjøpe eller selge kongekrabbe som ikke er merket i samsvar med forskriften her.

§ 15 første til tredje ledd (endret) skal lyde:

Fartøy og fiskemottak som bruker samleteiner for lagring av fangst, skal bruke teiner med utspiling både i bunn og topp. Samleiteiner skal ha rette vegger og minst en vegg i teinen skal ha oppløselig tråd. Samleiteinen skal også utstyres med posisjonsrapporteringsutstyr.

Det er ikke tillatt å bruke samleteiner for lagring av fangst i havn og grunnere enn 20 meter. Det er heller ikke tillatt å frakte kongekrabbe i samleteiner.

Med samleiteine menes alle innretninger for lagring av fangst i sjøen.

§ 18 tredje ledd (nytt) skal lyde:

Fiskeridirektoratets regionkontor kan pålegge mottaker en plikt til å sende varsel om mottak av fangst som skjer andre steder enn ved godkjente mottaksanlegg med opplysninger om mottakers transportmiddel, opplysninger om fartøyet som skal lande fangsten, landingssted og tidspunkt, produkttilstand og kvantum. Slikt pålegg kan gis når dette er nødvendig av kontrollhensyn. Pålegget kan gis for inntil to måneder om gangen. Det er ikke tillatt å starte lossing før det er gått minst to timer fra meldingen ble sendt, med mindre Fiskeridirektoratets regionkontor gir tillatelse.

Det foreslås at tilsvarende regler tas inn i forskrift 6. august 2004 nr 1147 om fangst av kongekrabbe utenfor kvoteregulert område.